

**BOSHLANG'ICH SINFLARDA O'QISH SAVODXONLIGI DARSLARIDA 4K
MODELINI INNAVATSION VA INTERFAOL USULLAR ORQALI OLIB
KIRISH**

Jaloliddinova Nargiza Xusniddin qizi

Qo'qon Universiteti BT 3-kurs talabasi

Tel:94.0240228

Kalit so'zlar: interfaol, innavatsion, model, o'qish savodxonligi , kreativ, pedagog, tanqidiy fikrlash, "4K" modeli.

Annotatsiya : Mazkur maqolada o'qish savodxonligi darslarini tashkil etishda "4K" modelini innavatsion va interfaol usullarda olib kirish, bolalarni ta'lim olishga bolgan qiziqishlarini yanada oshirish, shuningdek o'quvchilarni darslarni samarali o'zlashtirishlari uchun interfaol metodlardan foydalanish yollari, haqida tavsiyalar berilgan.

Kirish

Maqolada boshlang'ich sinf o'qituvchilari uchun yangilik bo'lib kelayotgan. "4K" modeli haqida so'z boradi. Boshlang'ich sinflar uchun ushbu yangi darsliklar o'quvchilarni har tomonlama rivojlantirish, nafaqat bilim, balki zamonaviy jamiyatga muvaffaqiyatli moslashish uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni shakllantirishga qaratilgan. O'qitishning zamonaviy metodlarini qo'llash o'qitish jarayonida yuqori samaradorlikka olib keladi.

Boshlang'ich ta'lim shaxs shakllanishi davrining eng muhim bosqichlaridan biri desak mubolag'a bolmaydi. Boshlang'ich sinf bu bola hayoting eng muhim bosqichi ya'ni shu bilan birga ong ostida olamni anglash , tasavvur va bilimlar poydevorini tiklash pallasini bo'lgani uchun ham nozik e'tibor talab etadi. Ayni shu pallada bola o'zida " o'quvchi shaxs"ni yaratadi maktabga va ta'lim olishga nisbatan qiziqishni, mehrini tuyadi, ilim yo'lidagi kelgusi natijalar uchun kuch to'playdi. Bu esa, zamonaviy pedagogika oldidagi doimiy va murakkab masala sifatida darsliklarning g'oyaviy, tarbiyaviy va ma'rifiy saviyasiga jiddiy yondashishni talab etadi. Xalq ta'lim tizimining 2030 rivojlantirish konsepsiyasida o'qitish metodikasini takomillashtirish vazifasi belgilangan .Shunga muvofiq darsliklarni yangilash bo'yicha muayyan ishlar bajarildi. Xususan ilg'or xorijiy tajribalar asosida 1-4sinf darsliklari yangidan " 4K" modeli asosida tayyorlandi." 4K" modelida foydalanish ko'plab sinovlardan otgan ,

muhimi, zamonaviy yondashuvdir. Ushbu "4K" modeli orqali o'quvchilarning tanqidiy fikrlashi, o'z fikrini erkin bayon etishiga alohida ahamiyat beriladi. Yangi zamonaviy maktab darsliklari innovatsion yondashuvni tashkil etadi va ta'lim samaradorligini oshiradi. Yuqorida takitlab o'tilgan "4K" modeli bolalarni har tomonlama rivojlantirishga qaratilgan bo'lib, to'rt asosiy kompetensiyalarni o'z ichiga oladi.¹

Kollaborasiya: Darsliklar o'quvchilarning jamoada ishlash qobiliyatini rivojlantirishda yordam beradigan tarzda tuzilgan. Bu o'quvchilarga hamkorlik qilish, samarali fikr almashish va o'zaro qo'llab quvvatlash ko'nikmalarini o'rganishga ko'maklashadi.

Kommunikativlik: Darsliklar o'quvchilarning boshqalar bilan muloqot qilish qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan. O'quvchilar o'z fikrlarini aniq va ravshan ifodalashga, suhbatdoshni tinglashga va tushunishga, ma'lumotni yetkazishda til vositalaridan unumli foydalanishga o'rganadilar.

Kreativ fikrlash: Darsliklar ijodiy fikrlashni va yangilik qilish qobiliyatini o'quvchilar o'z maqsadlariga erishish uchun yangicha yondashishni qo'llashni o'rganadilar, innovatsion yechimlarni ishlab chiqadilar va ijodiy muammolarini hal qilish ko'nikmalariga ega bo'ladi.

Kritik fikrlash: Ushbu metodologiya o'quvchilar axborotini tanqidiy baholash, o'z fikr mulohazalarini shakillantirish rivojlantirish ko'nikmalarini o'z ichiga oladi. O'quvchilar muammoga analitik nuqtai nazaridan yondashishni o'rganadilar va mantiqiy fikrlash asosida o'z nuqtai nazarini shakillantiradi.²

Hozirgi kunda ta'lim jarayonida interfaol metodlar va axborot texnologiyalarini o'quv jarayonida qo'llashga bolgan qiziqish kundan-kunga ortib bormoqda. Bunday bo'lishining sabablaridan biri, shu vaqtgacha an'anaviy ta'limda o'quvchilar faqat tayyor bilimlarni egallashga qaratilgan bolsa, zamonaviy texnologiyalardan foydalanish esa ularni egalayotgan bilimlarni o'zlari qildirib topish, mustaqil o'rganish va fikrlash, tahlil qilish, hatto yakuniy xulosalarni o'zlari keltirib chiqarishga

¹ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 29 - apreldagi O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'lim tizimini 2030- yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida " gi Farmoni.

² YANGI O'ZBEKISTON ictimoiy -siyosiy gazetasi N.163 (952), 2023 yil 17 -avgust.

o'rgatadi. O'qituvchi bu jarayonda shaxs rivojlanishi, shakillanishi, bilim olishi va tarbiyalanishiga sharoit yaratadi va shu bilan bir qatorda boshqaruvchilik yo'naltiruvchilik funksiyasini bajaradi. Bugungi kunda ta'limda "Aqliy hujum", "Fikirlarning shiddatli hujumi", "Tarmoqlar", "metodi", "Beshinchisi inortiqcha", "Yumaloqlangan qor", "zigzak", "oxirgi so'zini men aytay kabi zamonaviy texnologiyalar qo'llanilmoqda. Bu metodlar bolalarni dars mashg'ulotlaridan zerikishlarini oldini oladi, bolalar o'yinlar orqali ham o'zlari uchun kerakli bilimni oladi. Bugungi kun o'qituvchidan ilg'or pedagogik va yangi axborotlar texnologiyalardan o'quv jarayonida foydalanishni talab etmoqda³.

Quyida sinflar kesimida ayrim mavzular asosida o'qitishning zamonaviy usullarini tadbiq etish bo'yicha tavsiyalar beriladi. O'ylaymizki darslikdagi topshiriqlarni qiziqarli bo'lishidan ko'ra samarali bo'lishi ko'proq ahamiyatga egadir. Masalan bir topshiriqda: Tushurib qoldirilgan sozni toping? deb berilgan.

Kindik qoni to'kilgan,
Tug'ulib o'sgan diyor.
Ona kabi mehribon,
Yagona va betakror.
Bag'rida biz quvnamiz,
Uni _ ataymiz!

Katta ehtimol bilan boshliqqa "Vatan" yoki "O'zbekiston" so'zlari qo'yiladi. Bu topshiriq bir qarashda qiziq ko'rinishi mumkin, ammo o'qish savodxonligi ko'nikmalarini (ayniqsa 4K ko'nikmalarini) rivojlantirishga aloqador emas. Bu masalaga o'quvchi istagan sozini qoyadi, bu bilan undagi qaysi ko'nikmani shakllantirish yoki rivojlantirmoqchimiz samarasiz deganda aynan shu narsa aytib otilmoqda. Endi shu topshiriqni qanday qilib samarali qilish mumkin edi degan savolni korib chiqamiz.

1. She'rdan oldin o'quvchiga quyidagi savollarni beramiz:
 - a) Vatan deganda xayolingiz nimalar keladi?
 - b) Nima deb o'ylaysiz, Vatan insonga nima uchun kerak?

³ Til va adabiyot ta'limi (O'zbekiston Respublikasi Xalq Ta'limi Vazirligining ilmiy metodik jurnali) 2021. 21-son. 20-23 b

2. she'r matnini to'liq beramiz

3. She'rni o'qib beramiz ,keyin o'quvchilarga o'qitamiz (kamida 2 tasiga)

4. Quyidagi savollarni beramiz :

a) Kindik qoni to'kilgan diyor deganda nimani tushundingiz? (Javobni tinglab bo'lgach , o'qituvchi kindik qoni haqida ma'lumot berib ketadi)

b) Nima uchun Vatan yagona va betakror boladi deb o'ylaysiz? Sizningcha Vatanimizning nimasi betakror? (o'quvchilarning javobini tinglab bo'lgach , Vatan sog'inchi ,yantoq haqida ,oq ayiqlar haqida ,yaqin qarindoshlar,tanishlarni sog'inch haqida aytib beradi)

d) Aytinch- chi, Vatan bu binolar, to'g'lar,daraxt o'simliklardangina iborat joymi ? Vatan tushunchasi yana nimalarni o'zida jamlaydi,deb o'ylaysiz?

5. Klaster chizamiz ,o'rtaga Vatan deb yozib qo'yamiz. O'quvchilar she'r, o'qituvchining nutqi asosida shakllangan tasavvurlari asosida klasterni to'ldirishlari kerak.

XULOSA

Boshlang'ich sinflar uchun yangi darsliklar ,kelajagimiz egalari bo'lmish yosh avlodning har tomonlama rivojlantiribgina qolmay , balki zamonaviy jamiyatda muvaffaqiyatli moslashish uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni ularda shakllantirishga qaratilganligi bilan yanada ahamiyatlidir. Bizningcha ta'limiy o'yinlarga qo'yiladigan asosiy talablar quyidagilardan iborat:

1. Ta'limiy o'yinlar o'quvchilar yoshiga mos bolishi kerak;

2. O'yinlar o'tilayotgan mavzu mazmun mohiyatiga mutanosib bolishi lozim;

3. Ta'limiy o'yinlar o'tkazish vaqti aniq belgilangan bolishi shart;

4. Ta'limiy o'yinlar ham ta'limiy ham tarbiyaviy ahamiyatga ega bolishi kerak;

5. Ta'limiy o'yinlarning o'tkazilish maqsadi ,ahamiyati belgilanishi lozim.

Yuqoridagi talablarga amal qilingandagina dars samaradorligi ortadi va zamonaviy texnologiyalar ta'lim samaradorligiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati :

- 1.YANGI O‘ZBEKISTON ichtimoiy -siyosiy gazetasi 2023.
- 2.Til va adabiyot ta’limi(O‘zbekiston Respublikasi Xalq Ta’limi Vazirligining ilmiy metodik jurnali) 2021. 1 son 20-23 b
3. Siddiqova, D .(2020) Bo‘shang‘ich sinflarda interfaol ta’lim va loyihalash texnologiyasi.
- 4.O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 29 - apreldagi O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta’lim tizimini 2030- yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida " gi Farmoni.